

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาของปัญหา

ในช่วงเวลาแห่งการขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก เข้าสู่ภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีจุดประสงค์เข้ามาแสวงหาอาณานิคมในดินแดนเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อประเทศสยามเป็นอย่างมาก ทั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจำเป็นต้องสละพระราชอำนาจเหนือดินแดนหลายแห่ง ให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศส ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การสละพระราชอำนาจเหนือดินแดนดังกล่าวถูกตีความว่าเป็นการเสียดินแดนให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศส¹

การเสียดินแดนที่เห็นว่ามีควมสำคัญยิ่ง คือ การเสียดินแดนเขมรและลาว ให้แก่ฝรั่งเศส 5 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2410 (รัชกาลที่ 4) เสียดินแดนเขมร เนื้อที่ 124,000 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากฝรั่งเศสได้โคชินจีนแล้วจึงบังคับบังคับโรดม พระเจ้าแผ่นดินเขมร ให้ทำสัญญายอมอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส (2406) ต่อมาใน พ.ศ. 2410 จึงบังคับให้ไทยทำสัญญารับรองอารักขาของฝรั่งเศสในดินแดนเขมร กับเกาะอีก 6 เกาะ

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2431 (รัชกาลที่ 5) เสียแคว้นสิบสองจุไทยและหัวพันทั้งห้าทั้งหก เนื้อที่ 87,000 ตารางกิโลเมตร โดยฝรั่งเศสถือสิทธิสงทวารเข้าครอบครอง อ้างว่าเพื่อคอยปราบปรามพวกโจรฮ่อที่เข้ามาปล้นสะดม แม้ไทยจะเจรจาอย่างไร ฝรั่งเศสก็ไม่ยอมถอนกองทัพกลับไป

ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) เสียฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (แคว้นลาว) เนื้อที่ 143,000 ตารางกิโลเมตร ฝรั่งเศสอ้างว่าดินแดนเหล่านี้เคยเป็นของญวนและเขมรมาก่อน เมื่อญวนและเขมรตกอยู่ในอำนาจฝรั่งเศสแล้ว ดินแดนที่กล่าวนี้จึงควรตกเป็นของฝรั่งเศสด้วย ได้เกิดปะทะกันระหว่างทวารไทยกับฝรั่งเศสทางชายแดนตามลำน้ำโขง และปากน้ำเจ้าพระยาเมื่อตกลงกันไม่ได้ ฝรั่งเศสจึงปิดอ่าวไทย แล้วบังคับให้ไทยยอมรับว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นของฝรั่งเศสทั้งสิ้น ทั้งยังเรียกเงินค่าปรับและยึดจันทบุรีไว้เป็นประกัน

ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2447 เสียฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามหลวงพระบางและเมืองจำปาศักดิ์ฝั่งขวาคิดเป็นเนื้อที่ 62,500 ตารางกิโลเมตร เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับจันทบุรีที่ฝรั่งเศสยึดไว้ แต่ฝรั่งเศสกลับไปยึดตราดไว้แทน

¹ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, "การเรียกร้องดินแดน พ.ศ. 2483: พิจารณาปัจจัยภายในเชิงคำอธิบาย," สมุดสังคมศาสตร์ 12 ฉบับที่ 3 - 4 (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม 2533): 61.

ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2449 เสียพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ (มณฑลบูรพา) คิดเป็นเนื้อที่ 51,000 ตารางกิโลเมตร เพื่อแลกเปลี่ยนเมืองตราด เมืองด่านซ้าย และเกาะทั้งหลายซึ่งอยู่ใต้แหลมลิงไปจนถึงเกาะกูดคืนให้แก่ไทย และฝรั่งเศสยอมตกลงให้ชาวเอเชียในบังคับฝรั่งเศสที่ขึ้นทะเบียนภายหลัง พ.ศ. 2449 ขึ้นศาลไทย

การเสียดินแดนทั้ง 5 ครั้ง รวมพื้นที่ 467,500 ตารางกิโลเมตร² ถูกกล่าวถึงอย่างมากในช่วงต้นทศวรรษ 2480 ซึ่งในพ.ศ. 2483³ ประเทศไทยภายใต้การปกครองของนายกรัฐมนตรีนายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม ได้ขอปรับปรุงเส้นเขตแดนกับฝรั่งเศสโดยให้ถือร่องน้ำลึกในแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ และเพิ่มข้อเรียกร้องเป็นการขอคืนดินแดนลาวและเขมรคืน หลังจากฝรั่งเศสอ่อนกำลังจากการพ่ายแพ้ต่อเยอรมนีระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปีพ.ศ. 2483 จนนำไปสู่กรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ผลการเจรจาไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่นและข้อตกลงสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียว ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 ทำให้ประเทศไทยได้รับดินแดนบางส่วนที่ถือว่าเป็นดินแดนที่เคยเสียให้กับฝรั่งเศสทั้งในลาวและเขมร กลับคืนมาประมาณ 65,000 ตารางกิโลเมตร จัดการปกครองโดยแบ่งออกเป็น 4 จังหวัด คือ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม จังหวัดนครจำปาศักดิ์ และจังหวัดลานช้าง

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง โดยญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2488 นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ ได้ประกาศสันติภาพในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 พร้อมทั้งการประกาศคืนดินแดนที่ได้มาในระหว่างสงครามคืนให้แก่อังกฤษ แต่ไม่มีการกล่าวถึงการคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยต้องประสบปัญหา เนื่องจากการประกาศเข้าร่วมสงครามเป็นพันธมิตรกับฝ่ายอักษะ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พยายามดำเนินนโยบาย ที่จะให้ประเทศไทยรอดพ้นจากสภาวะการเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม และปัญหาที่ฝรั่งเศสต้องการให้ประเทศไทยยอมรับนิติสภาพของเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและอินโดจีนฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาที่ทำไว้แต่เดิม ซึ่งหมายถึงประเทศไทยจะต้องคืนดินแดน 4 จังหวัดให้แก่ฝรั่งเศส ในที่สุดเพื่อให้ฝรั่งเศสยอมรับการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยจึงจำต้องคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส โดยได้ลงนามความตกลงระงับกรณีพิพาทระหว่างไทยและฝรั่งเศส ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2489 แต่ปรากฏว่าปัญหาในเรื่องข้อตกลงบางประการเกี่ยวกับดินแดนนี้ยังไม่สิ้นสุด จนกระทั่งเกิดรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือตรี

²ทวี ตะเวทีกุล, "เมื่อไทยเรียกครองดินแดน." นิตยสารสัน แพนกสามัญ 14 เล่ม 4 (กรกฎาคม 2484):408.

³เดิมประเทศไทยใช้วันที่ 1 เมษายนเป็นวันเริ่มปีใหม่ของทุกปี แต่ได้เปลี่ยนมาใช้วันที่ 1 มกราคมตามหลักสากลในปี พ.ศ. 2484 ดังนั้นปี พ.ศ. 2483 จึงมีเพียง 9 เดือน

ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ และการขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ. 2491 จึงประกาศยอมรับข้อเสนอมทุกข้อของฝรั่งเศส ทำให้ปัญหาเรื่อง 4 จังหวัดนี้สิ้นสุดลง พร้อมกับรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับการรับรองจากนานาประเทศ ด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาเรื่องการเรียกร้องและการปกครองดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศสนั้น ไม่พบว่ามีการวิจัยก่อนหน้านี้อันศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษา แต่ก็มีงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้องและให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น

- ชาติ เอี่ยมกระสุนธุ์, **ศึกอินโดจีน (2540)** เขียนในรูปสารคดีประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับการสงครามเพื่อเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ไทยจำเป็นต้องเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส และกล่าวถึงการดำเนินการเพื่อเรียกร้องดินแดนคืน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงกันของประชาชน จากการร่วมเดินขบวนสนับสนุนรัฐบาลเพื่อเรียกร้องดินแดนคืน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการสู้รบระหว่างไทยและอินโดจีนฝรั่งเศสในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสู้รบด้านอีสาน การสู้รบด้านพายัพ การสู้รบด้านบูรพา การรบทางอากาศ การยุทธนาวีที่เกาะช้าง และการต่อสู้ของตำรวจสนาม แต่งานชิ้นนี้มิได้กล่าวถึงการปกครองดินแดนที่ได้คืน และความสำคัญของดินแดนนี้ต่อการเมืองภายในของไทย รวมทั้งการพยายามในการที่จะรักษาดินแดนนี้ในภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ในที่สุดไทยต้องคืนให้กับฝรั่งเศส

- กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, **ประวัติการรบของทหารไทยกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส (2541)** เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรบทางทหารในช่วง พ.ศ. 2483 - 2484 กล่าวถึงสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การเมือง การทหาร และรายละเอียดเกี่ยวกับ เส้นทางเคลื่อนที่ สงครามล้างล้าง ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ความเป็นมาของการเรียกร้องดินแดนที่เสียไปให้กับฝรั่งเศส ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และปัญหาที่ติดตามมาอันเป็นสาเหตุสำคัญของการเรียกร้องดินแดนคืน มีการอธิบายถึงการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่สงครามทางด้านต่าง ๆ เช่น กำลังพล การข่าว ยุทธการ แผนปฏิบัติการของกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตำรวจสนาม การยุติกรณีพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่น การรับมอบดินแดน และผลประโยชน์ที่ไทยได้รับ

เอกสารนี้แม้จะให้ข้อมูลที่เป็นการดำเนินการในส่วนของการทหาร แต่ยังมีได้กล่าวถึงการดำเนินการเรียกร้องดินแดนในส่วนอื่น ๆ รวมทั้งการเข้าปกครองดินแดนที่ได้คืนมาจากนาระทั้งต้องคืนดินแดนนี้ให้แก่ฝรั่งเศส

- อังคารศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. "การเรียกร่องดินแดน พ.ศ. 2483: การพิจารณาปัจจัยภายในเชิงคำอธิบาย" (2533) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นบทความตีพิมพ์ในวารสารสมุดสังคมศาสตร์ เนื้อหา กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส โดยพิจารณาจากแรงกดดันภายในประเทศของไทยที่ได้รับการปลุกฝัง และใช้เวลาในการพัฒนาภูมิภาคของส่วนต่าง ๆ ที่เป็นไปเองอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความทรงจำ การแสวงหาความรู้ และเหตุการณ์บางเหตุการณ์ที่ได้ กลายเป็นแรงกระตุ้นเตือนถึงความหลัง ซึ่งได้รับการอธิบายว่าเป็นหน้าประวัติศาสตร์อันเข้มข้นของชนชาติไทยและประเทศไทย กระทั่งกลายเป็นระเบียบความรู้ใหม่ที่ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเขตแดนและปัญหาดินแดน กลายเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มของผู้นำและกลุ่มคนระดับกลางที่มีความรู้ผ่านระบบการศึกษา และออกมาในรูปความต้องการดินแดนคืน โดยเฉพาะดินแดนที่เสียให้กับฝรั่งเศส

ในการอธิบายถึงการเรียกร่องดินแดนคืน ผู้เขียนกล่าวว่ามีจุดเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ซึ่งผู้เขียนให้ความเห็นว่าคณะราษฎรรู้สึกว่าได้ต่างไปจากการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 และยังคงต้องเผชิญปัญหาในเรื่องเอกราชอันสมบูรณ์ ที่คณะราษฎรจะต้องแก้ไขปัญหานี้และกระทำสำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2481 กับฝรั่งเศสเป็นชาติสุดท้าย ในขณะที่เดียวกันไทยก็กำลังมีปัญหา เรื่องการปรับปรุงเขตแดนโดยให้แม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาติ แต่ไม่สามารถตกลงกันได้จนนำไปสู่เหตุการณ์สู้รบในที่สุด

สิ่งที่งานเขียนชิ้นนี้ยังมีได้กล่าวถึงก็คือ วิธีการเรียกร่องดินแดนจนนำไปสู่กรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส การปกครองดินแดนที่ได้คืน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะช่วยตอบคำถามนี้และทำให้ประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- ประอรรถน บวรณมาตร์, หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์ (2528) กล่าวถึงการเสนอความคิดเห็นทางการเมืองของหลวงวิจิตรวาทการ โดยมองผ่านบทละครต่าง ๆ ที่ได้ประพันธ์ขึ้น แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ระหว่าง พ.ศ. 2477 - 2487 และ ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2505

ผู้เขียนได้เสนอว่า หลวงวิจิตรวาทการซึ่งมีบทบาททางการเมืองตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2477 - 2505 ในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นมหาอำนาจ โดยใช้ลัทธิชาตินิยมเป็นเครื่องมือ หลวงวิจิตรวาทการมีหน้าที่ในการ "ปลุกต้นรักชาติ" ให้กับประชาชนทั่วไปผ่านเครื่องมือสำคัญ คือ บทละครและเพลงปลุกใจ ที่ผลิตออกมาเป็นระยะ ๆ

งานเขียนชิ้นนี้ได้ให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินนโยบายสร้างชาติ การรวมเผ่าไทย และรวมดินแดนที่เคยเสียไปให้กับฝรั่งเศส ผ่านบทเพลงและบทละครต่าง ๆ ของหลวงวิจิตรวาทการ โดย

บุคคลสำคัญที่เป็นผู้กำหนดให้หลวงวิจิตรวาทการดำเนินการ คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สิ่ง
งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีได้กล่าวถึง คือ วิธีดำเนินการเรียกร่องดินแดนคืน รวมทั้งการดำเนินนโยบาย
ปกครองดินแดนนี้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะช่วยตอบคำถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเช่น

- นิมิต ปถมวาลัย, **กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483-2484**
(2519) เป็นวิทยานิพนธ์ทางรัฐศาสตร์ที่กล่าวถึงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส โดย
การมองบริบทโลกในขณะนั้นที่อยู่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สาเหตุที่ฝรั่งเศสไม่รับข้อเสนอของ
ประเทศไทยในการเรียกร่องดินแดนคืน จนนำไปสู่กรณีพิพาทดังกล่าว และผลในทางรัฐศาสตร์การ
เมืองของการได้ดินแดนคืนมาในครั้งนี้

แม้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะให้ความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องการเรียกร่องดินแดน แต่สิ่งที่วิทยา
นิพนธ์ไม่ได้กล่าวถึง คือ นโยบายการปกครองดินแดนภายหลังกรณีพิพาท

- สดใส ชันติวรพงศ์, **ประเทศไทยกับปัญหาอินโดจีนของฝรั่งเศส 1837 - 1847 (พ.ศ.**
2480 - พ.ศ. 2490), (2520) งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่าง
ประเทศไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสในช่วงระยะเวลา 10 ปี ซึ่งได้มีเหตุการณ์สำคัญคือ กรณี
พิพาทระหว่างไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส ผู้วิจัยได้กล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของการเกิด
กรณีพิพาทระหว่างไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส อันนำไปสู่การสู้รบตามแนวชายแดนและความ
พยายามของญี่ปุ่นในการเสนอตัวและทำหน้าที่ในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยของทั้ง 2 ฝ่าย และไทยได้
ปกครองดินแดนบางส่วนของฝั่งขวาแม่น้ำโขง การเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 กับญี่ปุ่น และ
ความพยายามของไทยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกยุติ ด้วยการสมัครเข้าเป็น
สมาชิกองค์การสหประชาชาติ และในท้ายที่สุดไทยต้องยอมยกดินแดน 4 จังหวัด ที่ไทยจัดการปก
ครองอยู่คืนให้แก่ฝรั่งเศส เพื่อต้องการให้ฝรั่งเศสยอมรับประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

งานวิทยานิพนธ์นี้ แม้ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องยาวนานถึง 10
ปี แต่ผู้วิจัยมิได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้ไทยต้องการดินแดนที่เสียไปให้แก่ฝรั่งเศสกลับคืนมาและ
การดำเนินนโยบายการปกครองดินแดนที่ได้คืนมา จนถึงเวลาที่จำเป็นต้องยกคืนให้แก่ฝรั่งเศส
รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับในระหว่างที่ประเทศไทยได้ปกครองอยู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาครั้ง
นี้ เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับการเรียกร่องและการปกครองดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศสสมบูรณ์ขึ้น

- ธาณี สุขเกษม, **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 - 2488), (2522)** ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรกันในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ก็คือ ทศนคติที่ดีของไทยต่อญี่ปุ่นโดยเฉพาะในเรื่องแนวคิดชาตินิยม และนโยบายการสถาปนาวงไพบูลย์ร่วมกันแห่งเอเชียมาบูรพา ผู้วิจัยยังกล่าวถึงกรณีพิพาทอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ในช่วงปีพ.ศ. 2483 – 2484 ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียงซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไทยและญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษา บทบาทของญี่ปุ่นต่อประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และกรณีพิพาทอินโดจีนเป็นส่วนหนึ่ง จึงไม่ได้กล่าวถึงนโยบายของประเทศไทยในการปกครองดินแดนที่ได้คืน

- สุเมธ สุขิตานนท์, **นโยบายต่างประเทศของไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามระหว่าง พ.ศ. 2481-2487, (2523)** วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษานโยบายการต่างประเทศของรัฐบาลไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2481 – 2487 โดยได้เสนอว่านโยบายการต่างประเทศของไทยในช่วงนั้นยึดหลักผูกมิตรกับนานาประเทศ และยึดนโยบายความเป็นกลาง จนกระทั่งเมื่อญี่ปุ่นยื่นคำขาดขอเดินทัพผ่านประเทศไทยในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยต้องสละความเป็นกลางและเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศนี้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในคณะรัฐบาล ระหว่างรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เข้ากับฝ่ายญี่ปุ่น กับฝ่ายเสรีไทยที่มีนายปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้า

ถึงแม้ว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศของไทยเกี่ยวกับอินโดจีน ซึ่งกล่าวถึงการเจรจาทางการทูต, กรณีพิพาทจนถึงการทำอนุสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับฝรั่งเศส แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษานโยบายการต่างประเทศเป็นหลัก ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการปกครองดินแดนที่ไทยได้คืนมาหลังจากกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

- สมโชค สวัสดิ์รักษ์, **ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2484 – 2488, (2524)** วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาในด้านการทหาร โดยกล่าวถึงบทบาทของญี่ปุ่นในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ในการเสนอตัวเป็นผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท และผลจากการดำเนินการนี้เองทำให้ไทยละทิ้งความเป็นกลางเข้าร่วมกับญี่ปุ่น โดยมองว่าญี่ปุ่นจะเป็นผู้ชนะในสงครามโลกจะทำให้ไทยได้ดินแดนที่เสียไปกลับคืนมา ทั้งนี้ไทยได้เข้าร่วมรบ

กับญี่ปุ่นในดินแดนพม่าและรัฐฉาน ส่งผลให้ไทยได้ปกครองดินแดนรัฐฉานซึ่งภายหลังไทยได้เปลี่ยนชื่อเป็นสรัฐไทยเดิม และการปกครองดินแดน รัฐมลายู 4 รัฐ ทางภาคใต้ที่ไทยเคยยกให้กับอังกฤษและไทยได้เปลี่ยนชื่อเป็น 4 รัฐมลายู ผู้วิจัยยังได้กล่าวถึงการให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในระหว่างสงครามเอเชียมหาบูรพาในด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองและเศรษฐกิจภายในของประเทศไทยเอง ทำให้เกิดขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น คือ ขบวนการเสรีไทย

ในงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยได้ให้ภาพในเรื่อง บทบาทความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอย่างชัดเจน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องดินแดนนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวถึงเพียงรายละเอียดการเจรจาไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่นและผลที่ได้รับในครั้งนั้น คือ การที่ไทยได้ปกครองดินแดนบางส่วนของอินโดจีน และจัดตั้ง เป็น 4 จังหวัด แต่ยังมีได้กล่าวถึงการดำเนินการปกครองดินแดนที่ได้รับมอบคืนมา และความสำคัญของดินแดนนี้ระหว่างที่ไทยปกครองอยู่ ทั้งนี้เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือเนื้อหาการศึกษาของผู้วิจัยนั่นเอง

งานวิจัยของต่างประเทศ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของเทเดียส ฟลัด (E.Thadeus Flood) Japan's Relations with Thailand 1928-1941, (1967) และบทความ The 1940 Franco – Thai Border Dispute and Phibuun Songkhram Commitment To Japan, (1969) กล่าวถึงปัญหาเขตแดนระหว่างไทยและอินโดจีนฝรั่งเศส และความสัมพันธ์ไทยกับญี่ปุ่นในรัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม โดยให้ความเห็นว่าไทยมีแนวโน้มที่จะเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นมาตั้งแต่ก่อนญี่ปุ่นจะยื่นคำขาดขอเดินทัพผ่านไทย อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ไม่ได้มุ่งที่จะศึกษาการปกครองดินแดนที่ได้คืนมาหลังกรณีพิพาท

งานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ แม้จะมีการกล่าวถึงการเรียกร้องดินแดนคืน แต่มักให้รายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน ในส่วนของการเตรียมกำลังและการสู้รบในกรณีพิพาท การเข้ามาไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่น แต่ไม่มีการกล่าวถึงในเวลาที่ประเทศไทยเข้าปกครอง ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของการเรียกร้องและการปกครองดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศสครั้งนี้ก็คือ การพิจารณาว่าเพราะเหตุใดการดำเนินการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสของรัฐบาลไทยจึงประสบความสำเร็จ รัฐบาลสามารถดึงประชาชนทั้งประเทศให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องดินแดน จนกล่าวได้ว่าเป็นมติของประชาชนทั้งประเทศ รวมทั้งมีเงื่อนไขอื่นใดอีกที่สามารถทำให้รัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม สามารถต่อรองอำนาจกับประเทศมหาอำนาจเช่นฝรั่งเศสได้ ทำให้ประเทศไทยสามารถปกครองดินแดนที่ได้คืนมานี้เป็นเวลาถึง 6 ปีเต็ม คือตั้งแต่ ต้นปี พ.ศ. 2484 ถึงปลายปี พ.ศ. 2489

เป็นที่น่าสนใจว่าในช่วงเวลาสงครามมหาเอเชียบูรพา รัฐบาลมีนโยบายที่ใช้ปกครองและดำเนินการปกครองดินแดนนี้อย่างไร รวมทั้งประโยชน์ที่มีต่อประเทศไทยทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยของการเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส
2. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินการเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส
3. เพื่อศึกษานโยบายการจัดการปกครองดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศส
4. เพื่อศึกษาความสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจของดินแดนเหล่านี้ที่มีต่อประเทศไทย

สมมุติฐานเบื้องต้น

การเรียกร่องดินแดนคืนเกิดจาก ความอ่อนแอของฝรั่งเศส แนวคิดเรื่อง การรวมเผ่าไทย และความมั่นคงของคณะรัฐบาลและความเข้มแข็งของกองทัพ เป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้การเรียกร่องดินแดนคืนของไทยประสบผลสำเร็จ

หลังจากนั้นรัฐบาลพยายามทำให้ดินแดนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย โดยจัดการปกครองเช่นเดียวกับพื้นที่ส่วนอื่นๆ ในระยะสงครามมหาเอเชียบูรพาดินแดนเหล่านี้มีความสำคัญยิ่งในทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศไทย แต่เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพายุติลง ไทยจำเป็นต้องคืนดินแดนนี้ให้ฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2491

ขอบเขตการศึกษา

ระหว่าง พ.ศ. 2483 - 2491 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไทยดำเนินนโยบายเรียกร่องดินแดนคืนอย่างชัดเจนและดำเนินการปกครองมาจนถึงปี พ.ศ. 2489 ที่ไทยตกลงคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส แต่ยังคงติดขัดปัญหาข้อตกลงบางประการจึงยืดเยื้อมาถึงปี พ.ศ. 2491

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าจะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) เสนอรายงานแบบพรรณาวិเคราะห์ (Analytical Description) เอกสารที่ใช้ประกอบการวิจัย เป็นเอกสารชั้นต้นที่ได้จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติและหอสมุดแห่งชาติ เอกสารชั้นรองได้จากห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และข้อมูลบางส่วนจากการสัมภาษณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยของการเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส
2. ทำให้ทราบถึงวิธีดำเนินการเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส
3. ทำให้ทราบถึงนโยบายการจัดการปกครองดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศส
4. ทำให้ทราบถึงความสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจของดินแดนเหล่านี้ที่มีต่อประเทศไทย